

Správa o činnosti Učenej spoločnosti Slovenska za rok 2018

Valné zhromaždenia Učenej spoločnosti SAV

2. mája 2018

Hostia:

JUDr. Mgr. Martina Lubyová, PhD., ministerka školstva, vedy, výskumu a športu SR; Ing. Ľubomír Petrák, CSc., predseda Výboru NR SR pre vzdelávanie, vedy, mládež a šport; Juraj Draxler, MA, exminister školstva, vedy, výskumu a športu SR

Program:

Štátna vedná politika a štátne vedné programy

Voľba člena Rady Učenej spoločnosti

Rámcový plán činnosti Učenej spoločnosti

Pracovné skupiny

Rôzne

nová web stránka Učenej spoločnosti

Vianočná prednáška Učenej spoločnosti

Falling Walls Lab Slovakia 2018

výročná večera Učenej spoločnosti

Prof. Moczo stručne predstavil hosťom Valného zhromaždenia UČS SAV, jej úlohu a upozornil na fakt, že UČS by sa mala premenovať na Učenú spoločnosť Slovenska. Pripomenul tiež charakter a históriu učených spoločností v Európe, ktorá sa datuje od r. 1323. Uviedol, že nám najbližšia Učená spoločnosť Českej republiky vznikla v r. 1994.

V ďalšej časti prof. Moczo stručne charakterizoval zákon č. 172/2005 Z.z. (o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja a o doplnení zákona č. 575/2001 Z.z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov). Konštatoval, že zákon o štátnej vednej politike bol vytvorený pred 13-timi rokmi. Dlhodobý zámer štátnej vednej a technickej politiky nie je od roku 2015, národný program rozvoja vedy a techniky ako ani štátne programy výskumu a vývoja a štátne programy rozvoja infraštruktúry výskumu a vývoja v súčasnosti neexistujú. Pripomenul tiež, že RIS3 nie je dokumentom o štátnej vednej politike a môže byť len súčasťou štátnej vednej politiky. Zdôraznil vybrané závažné argumenty a aspekty pre vytvorenie štátnej vednej politiky v súvislosti s výraznou zmenou európskeho výskumného priestoru za uplynulých 13 rokov a v súvislosti s postavením slovenskej vedy a výskumu v tomto priestore. Záverom prof. Moczo zdôraznil, že je dôležité, aby sa na tvorbe novej štátnej politiky adekvátne podieľali vynikajúci vedci s víziou a nadhľadom.

Dr. Lubyová zdôraznila, že za dôležitú sa bude považovať excelentnosť vo vede, ktorá sa bude identifikovať aj cez účasť v programe ERC. V rámci procesov operačnej osi sa plánuje vytváranie teamingov aj v Bratislave; konkrétne názvy výziev budú v máji. Na tento účel má byť vyčlenených ½ miliardy Eur. Plánuje sa modifikácia národného štipendijného programu. Na podporu 8. RP bude vyčlenených 400000 Eur. Ako flagship budú definované kvantové technológie, je tu však podmienka kvantovej platformy, koordinátorom bude prof. Bužek. Nedostatky RIS3 je možné kompenzovať cez iné štátne vedné programy. Štátne vedné programy boli kritizované podnikateľským sektorom. Ministerka uviedla, že SAV navrhuje najprv vytvoriť štátnu vednú politiku, až potom definovať štátne vedné programy. Je potrebné

zamyslieť sa nad časovým rámcom. V rámci legislatívy, týkajúcej sa vedy ministerka zhrnula, že program Učiace sa Slovensko nebol schválený. Otázkou je zvyšovanie kvality vysokých škôl, k čomu sa zatiaľ vyjadrila len Slovenská rektorská konferencia, ktorá k danej problematike formulovala 10 bodov pripomienok, napr., že hodnotenie tvorivej činnosti na VŠ by malo fungovať v gradiente, teda tvorivá činnosť by mala byť vyššia u tých pedagógov, ktorí učia doktorandov. Plánuje sa nový zákon o kvalite vedy, mal by byť už v roku 2018, ako aj zákon o VŠ (v roku 2019). Malo by sa zaviesť komplexné hodnotenie vedy, pričom je nutné zjednotenie vedy na VŠ, SAV, ako aj rezortného výskumu (ten nemá hodnotenie). Je dôležité vytvorenie jednotného hodnotenia.

Prof. Moczo uviedol, že v zákone o zabezpečovaní kvality VŠ bude kľúčové definovanie štandardov a zloženie agentúry a jej pracovných skupín. Prof. Šajgalík hovoril o vzťahu štátnej vednej politiky a štátnych programov; RIS3 bola vytvorená len na čerpanie ŠF. RIS3 nemá humanitné programy, programy ako voda, a podobne. Je potrebná internacionalizácia vedeckého prostredia.

Ing. Petrák nastolil niekoľko otázok, ktoré sa týkajú vedy a vysokého školstva, napr. otázku zákona o VŠ, otázku členenia výskumu, otázku hodnotenia vedy. Podotkol, že ak budeme schopní definovať excelentných vedcov, budeme ich vedieť zaplatiť. Ďalšou otázkou je otázka finančnej podpory vedy – zdrojom by mal byť štát, európske fondy a súkromný sektor. V rámci hodnotenia OECD je Slovensko na 4. mieste od konca v napĺňaní očakávania podnikateľov. Ďalšou výzvou je otázka politických cieľov v neoddelení vedy od základného školstva, čo je momentálne nepriechodné. Problémom je aj únik mozgov zo Slovenska a to z rozdielnych dôvodov, ako napr. priestorové podmienky (internáty) a tiež podmienky materiálne. Významná je aj reorganizácia vnútorných zdrojov, ktoré treba nájsť a definovať. Treba prehodnotiť pedagogický zbor a prístup ku študentom.

J. Draxler sa zamerl na financovanie vedy na Slovensku. Výdavky na výskum a vývoj v roku 2016 boli 640 835 tis Eur. V roku 2016 bolo na agentúru APVV pridelených 29 300 309 Eur, na všeobecné výzvy 26 460 650 Eur, na členské príspevky 9 093 000 Eur. J. Draxler uviedol, že v rámci medzinárodného porovnania financovania vedy a výkonov sme hlboko pod priemerom.

V diskusii vystúpili členky a členovia UČS SAV, prof. Marhold, Ing. Petrák, Dr. Lubyová. V závere sa prof. Šajgalík a prof. Moczo zhodli, že zákon o štátnej vednej politike by mal byť prirodzeným legislatívnym základom pre všetko ostatné. Vytvorenie štátnej vednej politiky by však v súčasnej špecifickej situácii nemalo znemožniť vytvorenie štátnych programov a možnosť využitia príslušných finančných prostriedkov.

Prof. Moczo vyzval ministerku školstva i predsedu parlamentného výboru, aby využili intelektuálny potenciál členov Učenej spoločnosti. Zdôraznil, že členmi Učenej spoločnosti sú výnimoční slovenskí vedci, ktorí sa presadili v medzinárodnom priestore a sú schopní pomôcť politikom i celej spoločnosti svojím názorom, nadhľadom i víziou.

Namiesto prof. Jána Duszu, ktorý sa vzdal členstva v Rade, bola za novú členku výboru UČS zvolená prof. Mária Bátorová.

Valné zhromaždenie jednomyselne schválilo návrh Rámcového plánu činnosti UČS. Valné zhromaždenie jednomyselne schválilo vytvorenie pracovných skupín zameraných na tieto oblasti: Štátna vedná politika, SAV a VŠ, Financovanie vedy, výskumu a vzdelávania, Hodnotenie vedy a výskumu, Slovenská veda v európskom a svetovom výskumnom priestore, Spoločenské výzvy a životné prostredie. Valné zhromaždenie schválilo návrh programu výročnej večere UČS.

17. októbra 2018

Hostia:

JUDr. Mgr. Martina Lubyová, PhD., ministerka školstva, vedy, výskumu a športu SR,
členky a členovia P SAV,

riaditeľky a riaditelia organizácií SAV

Program:

Činnosť pracovných skupín Učenej spoločnosti Slovenska

Súčasná situácia a perspektíva SAV

úvod predsedu Učenej spoločnosti Slovenska

stanovisko SAV

stanovisko ministerky školstva, vedy, výskumu a športu SR

diskusia

Jednotná metodika hodnotenia výsledkov výskumu

Rôzne

voľby nových členov Učenej spoločnosti Slovenska v r. 2019

web stránka Učenej spoločnosti Slovenska – Veda a výskum

Vianočná prednáška Učenej spoločnosti Slovenska

Konsenzuálne boli vybraní koordinátori pracovných skupín: Štátna vedná politika – doc. Gömöry, SAV a VŠ - prof. Križanová, Financovanie vedy, výskumu a vzdelávania - prof. Masarik, Hodnotenie vedy a výskumu - prof. Moczo, Slovenská veda v európskom a svetovom výskumnom priestore - prof. Luby, Spoločenské výzvy a životné prostredie – dr. Krištín. Prof. Moczo vyzval členky a členov UČSS, aby sa iniciatívne zapojili do činnosti pracovných skupín. Najprv je potrebné identifikovať najurgentnejšie problémy. Pracovné skupiny by mali pripraviť stanovisko k situácii a navrhnúť riešenie na diskusiu v UČSS. Nebude to jednoduché, ale ak má byť v súlade so štatútom UČSS aktívna vo vzťahu k zásadným aspektom a problémom vedy, výskumu a vzdelávania, je potrebné skúsiť začať skôr, ako sa akademická obec opäť dozvie o opatreniach a rozhodnutiach, s ktorými sa nevie stotožniť, alebo k nim má zásadné výhrady.

Prof. Moczo v úvode zdôraznil, že prioritou by mali byť opatrenia, ktoré by čo najskôr umožnili, aby SAV nerušene a efektívne pokračovala vo výskumnej činnosti a čo najviac využívala svoj výnimočný tvorivý potenciál v prospech poznania a spoločnosti. Požiadala preto predsedu SAV prof. Šajgalíka a ministerku školstva, vedy, výskumu a športu dr. Lubyovú, aby prezentovali stanovisko k súčasnej situácii a najmä perspektíve ďalšej existencie a činnosti SAV.

Predseda SAV prof. Šajgalík ozrejmil súčasnú situáciu v SAV s primárnym cieľom vytvoriť podmienky pre činnosti, na ktoré je SAV určená a ktoré boli vo väčšine roka 2018 paralyzované. Vyjadril odhodlanie konať v súlade so súčasnou legislatívnou situáciou a konštruktívne spolupracovať s ministerstvom školstva a ministerstvom financií. Ministerka školstva dr. Lubyová ozrejmila kroky MŠVVaŠ k nasmerovaniu transformácie na v.v.i. Vyjadrila sa tiež k Vecnému zámeru Zákona o SAV a financovaniu SAV.

V nadväzujúcej diskusii dominovala dôležitosť kontinuity činnosti organizácií SAV. Člen predsedníctva SAV dr. Simančík ozrejmil, že SAV požiadala MŠVVaŠ a Ministerstvo financií o metodické usmernenie a uvedenie postupnosti krokov, ktoré je potrebné zo strany SAV vykonať v súvislosti s ostatnou novelizáciou Zákona o SAV. Viacerí prítomní vyslovili obavy, že zmena rozpočtových a príspevkových organizácií SAV na verejné výskumné inštitúcie prostredníctvom založenia nových verejných výskumných inštitúcií sa nedá uskutočniť bez prerušenia riešenia projektov, straty špeciálnych oprávnení a ďalších zmluvných vzťahov. Domnievajú sa preto, že do doby, kým MŠVVaŠ nezašle SAV v písomnej podobe návod na postup vzniku nových v.v.i., predstavujú akékoľvek kroky riziko.

Ďalšia časť diskusie bola zameraná na návrh vecného zámeru nového zákona o SAV. Diskutovala sa aj možnosť plurality organizačných foriem organizácií SAV. Viacerí prítomní vrátane pani ministerky vyslovili názor, že vedecké pracoviská by privítali možnosť vybrať si medzi rozpočtovou, príspevkovou a verejno-výskumnou formou. Prof. Ježová zdôraznila význam a vysokú kvalitu doktorandského štúdia v SAV a pripomenula potrebu zachovať pre SAV štatút

vzdelávacej inštitúcie pre doktorandské štúdium. Podľa súčasnej legislatívy už SAV nie je externou vzdelávacou inštitúciou.

Prof. Moczo predstavil návrh Hodnotenia výsledkov výskumu na vysokých školách. Návrh vznikol na základe požiadavky Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR (ďalej len ministerstvo). Ministerstvo poverilo pracovnú skupinu aktívnych vedcov a umelcov pôsobiacich na vysokých školách (Peter Moczo – koordinátor, Jozef Bátora ml., Daniel Buranovský, Peter Celec, Ivo Petráš, Stanislav Biskupič, Marián Zervan), aby posúdili možnosť implementácie systému hodnotenia REF (Research Excellence Framework), aplikovaného vo Veľkej Británii v r. 2014 na zhodnotenie kvality výskumu na britských univerzitách v rokoch 2008-2013, na Slovensku. K pracovnej skupine sa so súhlasom ministerstva pričlenili členovia Akreditačnej komisie Peter Markoš a Miroslav Urban. Pracovná skupina neformálne spolupracovala a diskutovala s uznávanými aktívnymi vedcami pôsobiacimi na VŠ a s uznávanými odborníkmi na bibliometriu a scientometriu.

Pracovná skupina navrhla spôsob hodnotenia, ktorý je modifikáciou REF zohľadňujúcou jednak špecifickú situáciu na Slovensku jednak, podľa názoru pracovnej skupiny, zlepšením niektorých aspektov REF. Hlavným cieľom hodnotenia výsledkov výskumu na fakulte/VŠ je identifikácia a hodnotenie excelentného výskumu vo vzťahu k medzinárodným štandardom. Cieľom teda nie je plošné hodnotenie všetkých výsledkov výskumu na VŠ.

Návrh hodnotenia bol na valnom zhromaždení prezentovaný na základe dohovoru ministerky školstva a predsedu UČSS kvôli možnosti aplikovať navrhnutý systém hodnotenia aj na pracoviská SAV a rezortné výskumné ústavy.

Valné zhromaždenie rokovalo aj o príprave volieb do UČSS, príprave vianočnej prednášky a stave web stránky UČSS.

Valné zhromaždenie schválilo konanie volieb nových členov Učenej spoločnosti v roku 2019, koordinátorov pracovných skupín, prednášateľa a tému Vianočnej prednášky. Valné zhromaždenie odporučilo zavedenie jednotného systému hodnotenia výsledkov výskumu na vysokých školách, ústavoch SAV a rezortných výskumných ústavov, zriadenie pracovnej skupiny na vypracovanie návrhu na implementáciu hodnotenia na základe dokumentu vypracovaného pre MŠVVaŠ SR v r. 2016. Valné zhromaždenie vzalo na vedomie stanovisko ministerky školstva, vedy, výskumu a športu SR k situácii a perspektíve SAV a stanovisko SAV k situácii a perspektíve SAV.

12. decembra 2018

Program:

Úvodný príhovor predsedu UČSS – prvý rok súčasného funkčného obdobia

Problémy vysokého školstva na Slovensku

Závery prvého stretnutia pracovnej skupiny SAV a VŠ

Voľby nových členov UČSS v roku 2019

Rôzne

Prof. Moczo predniesol stručný prehľad činnosti Rady UČSS v prvom roku súčasného funkčného obdobia. Zdôraznil nový názov učenej spoločnosti – Učená spoločnosť Slovenska – a nové pomenovanie členov UČSS – akademik UČSS/akademička UČSS. Tiež poukázal na fakt, že bola vytvorená nová web stránka UČSS, v krátkosti stránku predstavil. V kolónke Veda a výskum by mali byť uvedené najlepšie vedecké výsledky, čo sa doteraz nestalo. Je veľmi dôležité začať uverejňovať informácie o najlepších výsledkoch slovenskej vedy na webe UČSS tak, aby boli prístupné pre verejnosť, študentov a školákov. Vyzval preto členov UČSS, aby boli v tomto iniciatívni. Ďalšia časť prezentácie bola venovaná problematikám, ktoré sa doteraz nepodarilo vyriešiť. Hlavným takýmto problémom je presadiť sa stanoviskami UČSS v médiach a zvýšiť povedomie o UČSS. Problémom sú aj členovia, ktorí sa nezúčastňujú zasadaní UČSS a

nekomunikujú. Problému sa bude venovať nasledujúce Valné zhromaždenie. Prezentácia Prof. Mocza je uverejnená na webovej stránke UČSS.

Prof. Jozef Masarik, dekan Matematicko-fyzikálnej fakulty UK v Bratislave a predseda Rady APVV vo svojom vystúpení charakterizoval a analyzoval zásadné problémy vysokého školstva na Slovensku. Vo svojej prezentácii sa dotkol otázky postavenia vysokých škôl v spoločnosti. Zdôraznil, že všetky vlády Slovenskej republiky od jej vzniku deklarovali vo svojich programových vyhláseniach školstvo ako jednu zo svojich priorít. Reálna situácia je však diametrálne odlišná. V súčasnosti sú vysoké školy nereformované a podfinancované, čo má za následok nízku kvalitu vzdelávania na vysokých školách. Okrem toho je sieť VŠ na Slovensku predimenzovaná. Najväčším problémom je rozvrat systému vzdelávania, čo je dôsledkom doterajších reforiem a nedostatočného financovania školstva a vedy. Nedá sa očakávať kvalitné školstvo a súčasne byť na jednom z posledných miest v EÚ vo financovaní školstva a vedy. Prof. Masarik na záver skonštatoval, že Slovensko neutiahne veľa naozaj špičkových vysokých škôl a nekvalitné nepotrebuje. Prednáška prof. Masarika je uverejnená na webovej stránke UČSS. K problému vysokého školstva diskutovali mnohé akademičky a akademici Učenej spoločnosti Slovenska.

V krátkom príhovore vystúpila aj prof. Križanová, ktorá informovala o prvom stretnutí pracovnej skupiny zameranej na SAV a VŠ. Informovala členov UČSS o vytýčení tematických okruhov, ktorými sa pracovná skupina bude zaoberať. Materiál zo zasadania pracovnej skupiny SAV-VŠ je uverejnený na webovej stránke UČSS.

Prof. Moczo uviedol, že voľby do UČSS budú vyhlásené na jarnom valnom zhromaždení UČSS. Prezentácia návrhov na kandidátov, ako aj samotné hlasovanie sa uskutoční na jesennom zasadaní UČSS. Pripomenul, že za členov Učenej spoločnosti sa navrhujú špičkoví vedci, ktorí dosiahli mimoriadne vedecké výsledky s významným medzinárodným ohlasom. Veľký dôraz treba klásť aj na komplexnosť vedeckej osobnosti a predpoklad záujmu o aktívne pôsobenie v Učenej spoločnosti. Vyzval členov UČSS, aby navrhli nových členov z vysokých škôl, SAV, rezortných ústavov a zahraničia.

Valné zhromaždenie schválilo vyhlásenie volieb nových členov UČSS na jarnom VZ v roku 2019, prezentáciu kandidátov na členstvo v UČSS na jesennom VZ, použitie komplexnej charakteristiky pre uchádzačov o DrSc. Valné zhromaždenie vzalo na vedomie informáciu prof. Masarika o stave vysokého školstva na Slovensku a informáciu prof. Križanovej o rokovaní PS pre SAV a VŠ.

Nový Štatút a nový názov Učenej spoločnosti

1.7.2018 nadobudol účinnosť nový Štatút SAV v nadväznosti na zákon č. 243/2017 o verejnej výskumnej inštitúcii schválený Národnou radou Slovenskej republiky, ktorý významne novelizoval Zákon o SAV. Článok XI Štatútu SAV definuje Učenú spoločnosť Slovenska (UČSS) ako čestný orgán akadémie a uvádza, že Učená spoločnosť pôsobila do 30.6.2018 pod názvom Učená spoločnosť SAV. Členstvo v UČSS už nie je viazané na činnosť v SAV. Učená spoločnosť podporuje rozvoj vedy a rozširovanie vedeckých poznatkov, zúčastňuje sa na reprezentácii slovenskej vedy doma a v zahraničí, vyjadruje sa k etickým otázkam výskumu, sleduje aplikácie výsledkov výskumu v praxi, spolupracuje s učenými spoločnosťami doma a v zahraničí, vyjadruje sa k základným problémom a právnym normám výskumu, vývoja, inovácií a vzdelávania, iniciatívne sa vyjadruje k smerovaniu výskumu v Slovenskej republike.

Štatút UČSS bol schválený Vedeckou radou SAV a nadobudol účinnosť 19.9.2018. Členky/členovia UČSS používajú označenie akademička/akademik UČSS. Návrh Štatútu bol predtým schválený per rollam členkami a členmi Učenej spoločnosti SAV.

Publikované stanoviská Učenej spoločnosti

Predsedníctvo SAV a Rada Učenej spoločnosti SAV podporujú občianske iniciatívy za zlepšenie situácie na Slovensku

Bez mladých ľudí, ktorí by mohli dôverovať vlastnému štátu a jeho predstaviteľom, neexistuje rozumná budúcnosť na Slovensku. Pozitívny rozvoj Slovenska, kultúrny vývoj národa, rast kvality života občanov nie je možný bez vedy, výskumu a vzdelávania, ktoré dlhodobo nemajú na Slovensku adekvátnu podporu. Jedným z najväznejších dôsledkov pretrvávajúcej situácie vo vzťahu k vede, výskumu a vzdelávaniu je trvalý odchod mnohých mladých talentovaných ľudí za štúdiom a tvorivou prácou do zahraničia. Ak k existujúcim dôvodom pribudne aj strata dôvery vo vlastný štát a vyženie ešte viac mladých ľudí zo Slovenska, kto bude tvoriť našu budúcnosť?

Strata dôvery vo vlastný štát je spôsobená aj pocitom bezmocnosti vo vzťahu k rozsiahlej korupcii. Podozrenia vo vzťahu k rozdeľovaniu eurofondov na vedu a výskum podčiarkujú potrebu urgentného a dôveryhodného riešenia zo strany štátu a jeho volených predstaviteľov.

Predsedníctvo Slovenskej akadémie vied a Rada Učenej spoločnosti SAV vyzývajú politikov k zodpovednému riešeniu súčasnej zásadnej krízy a k vytvoreniu podmienok pre obnovenie dôvery občanov v riadenie štátu v prospech demokracie, humanizmu a pozitívneho rozvoja Slovenska.

prof. RNDr. Pavol Šajgalík, DrSc., predseda SAV
prof. RNDr. Peter Moczo, DrSc., predseda Učenej spoločnosti SAV
Bratislava 14.3.2018

Stanovisko Rady Učenej spoločnosti Slovenska k súčasnej situácii s transformáciou SAV

Vedecká komunita na Slovensku pozitívne vníma rozhodnutie vlády Slovenskej republiky, ktoré vláda formulovala v svojom programovom vyhlásení: „Bude zavŕšený proces prípravy zákona o verejných výskumných inštitúciách a následne sa uskutoční transformácia SAV, ktorá spolu s vysokými školami tvorí základ výskumného potenciálu SR.“

Súčasná situácia však znepokojuje nielen vedeckú komunitu. Vedci akadémie, vedenie akadémie a vedenia ústavov sa v súčasnej situácii nemôžu plnohodnotne venovať svojmu základnému poslaniu – rozvoju vedy, vzdelanosti, kultúry a ekonomiky. Inštitúcie akadémie sú v súčasnej situácii fakticky znefunkčnené.

Rada Učenej spoločnosti Slovenska sa domnieva, že faktické neumožnenie vedcom akadémie naplňať ich základné poslanie vo vzťahu k spoločnosti a štátu je v rozpore s tým, čo naša krajina skutočne potrebuje. Členovia Učenej spoločnosti Slovenska zodpovedných zainteresovaných vyzývajú k okamžitému pozitívnemu riešeniu kritickej situácie v prospech pokroku spoločnosti a Slovenska. Vedu treba podporovať a pomôcť jej v prospech nás všetkých.

Rada Učenej spoločnosti Slovenska
13. júla 2018

Pripomienky pracovnej skupiny UČSS pre štátnu vednú politiku k návrhu Štátnych programov

K návrhu Štátnych programov:

1) Ambície programu, na ktorý v najbližších 5 rokoch pôjde zo štátneho rozpočtu viac ako 500 miliónov EUR, sú v oblasti dosahovania vedeckých výsledkov základného a aplikovaného výskumu príliš nízke. Medzi merateľnými ukazovateľmi chýbajú v niektorých programov vedecké výstupy vo forme WOS publikácií úplne, v ďalších sa spomínajú len všeobecne (bez uvedenia počtov), a tam, kde sa uvádzajú, je ich neadekvátne málo. V porovnaní s požiadavkami na projekty APVV a ich financovaním ide o nezdôvodnene nízke kritériá. Navrhujeme preto spresniť požiadavky na vedecké výstupy pre každý z programov aj podprogramov.

2) Realizácii štátneho programu by výrazne pomohlo využitie metodiky, ktorú na popis uplatniteľnosti vedeckého výstupu v praxi používa Európska Komisia. Pomocou stupnice Technology Readiness Level (TRL), kde TRL 1 znamená objav základného princípu, TRL 2 návrh jeho využitia, TRL 3 experimentálne potvrdenie atď. až po TRL 8 – certifikovaný výrobok a TRL 9 riešenie úspešné v konkurenčnom prostredí, sa vo výzvach definuje charakter požadovaného výskumu a uplatnenie jeho výsledkov. Je samozrejmé, že od aktivít zameraných na TRL 8-9 netreba očakávať publikácie, a naopak, aktivity v TRL 1-3 by mali vyústiť do publikácií v kvalitných vedeckých časopisoch. Navrhujeme preto, aby programy 1 až 4 a ich podprogramy definovali, aká časť aktivít bude spadať do troch skupín úrovní TRL: 1 až 4 (základný a aplikovaný výskum), 5 až 7 (vývoj prototypu), a napokon 8 a 9 (vývoj produktu).

Pracovná skupina Učenej spoločnosti Slovenska pre štátnu vednú politiku 26.10.2018

Stanovisko Rady Učenej spoločnosti Slovenska k plagiátorstvu

Plagiátorstvo je použitie výsledkov a myšlienok iných ľudí bez adekvátnej referencie na ich pôvod. Je teda porušením práv pôvodného autora. Plagiátorstvo v akademickom svete je zo strany autora plagiátu neetický pokus o uplatnenie klamstva v svoj prospech podvodným predstieraním pôvodnosti výsledku na tému výskumnej, vedeckej alebo kvalifikačnej práce, alebo v navrhovaní a vykonávaní výskumu.

Z pohľadu plagiátora ide o vedomé podvodné konanie kvôli kariére a iným benefitom. Otázkou je, ako je možné s plagiátom uspieť? Bakalárska a diplomová práca má okrem autora aj svojho vedúceho a oponenta. Dizertačná práca má okrem autora svojho školiteľa a troch oponentov. Rigorózna práca má okrem autora svojho oponenta. Všetky druhy prác sa obhajujú pred odbornou komisiou menovanou pre danú obhajobu. Ako je možné, že si vedúci, školiteľ, oponent a komisia nevšimnú, že ide o plagiát? Je to preto, že to nie sú dostatoční odborníci, alebo preto, že napriek svojej odbornosti nemajú na riadne posúdenie práce čas, alebo preto, že k svojej práci pristupujú formálne. Jedno, druhé i tretie je jednoducho zlé.

V súčasnosti podliehajú mnohí neopodstatnenej ilúzii o úlohe počítačových programov v kontrole originality práce. Ak počítačový program zistí nízku mieru originality, je to silná indikácia plagiátorstva a treba ju individuálne preskúmať. Ak počítačový program nezistí nízku mieru originality, nie je to dôkaz pôvodnosti práce a prezentovaného výsledku. Toto vyplýva zo spôsobu, ktorým program formálne porovnáva text s inými textami. Programy na testy originality sú teda potrebné a užitočné (rýchlejšie a spoľahlivejšie nájdu mieru formálnej zhody textov), ale ani samotné testy nie sú ešte dôkazom originality. Preto je zásadné, aby všetci, ktorí sa zúčastňujú obhajobného procesu, k nemu pristupovali s potrebnou mierou odbornosti a zodpovedne posúdili originalitu práce.

Výskumnú, vedeckú či kvalifikačnú prácu má zmysel utajiť, ak na to existuje dostatočný bezpečnostný argument.

Alibizmus, ospravedlňovanie alebo dezinterpretácia akéhokoľvek plagiátorstva len podporuje ďalšie potenciálne plagiátorstvo a zvyšuje nedôveru v tých, ktorí takým spôsobom plagiátorstvo zľahčujú.

Získanie akademických titulov pomocou plagiátorstva v prípade politikov priamo podporuje nedôveru spoločnosti v štát.

Legislatíva by mala umožniť zrušiť/odobrať akademický titul, vedecko-pedagogický titul a vedeckú hodnosť získanú podvodom.

18.11.2018

Toto stanovisko bolo v značnej miere publikované viacerými médiami.

Mediálne vystúpenia predsedu Učenej spoločnosti

Predseda UČS SAV sa vyjadril k excelentnému výskumu v správach TA3 dňa 2.5. Krátky rozhovor bol nahraný televíziou TA3 po skončení Valného zhromaždenia 2.5.2018.

Predseda UČSS vystúpil 12.9.2018 s príhovorom k transformácii SAV v úvode relácie TA3 Téma dňa.

Návšteva a prednáška prof. Wim van Saarloosa, viceprezidenta a budúceho prezidenta (od júna 2018) Kráľovskej holandskej akadémie umení

22. marca 2018 navštívil Učenú spoločnosť SAV súčasný viceprezident a budúci prezident (od júna 2018) Kráľovskej holandskej akadémie umení a vied prof. Wim van Saarloos. Vo veľkej aule areálu SAV Patrónka predniesol prednášku na tému „The Dutch Polder Model in science and research“ (voľný podtitul: Prečo je holandská veda tak úspešná). V prednáške využil esej s rovnakým názvom, ktorú napísal spoločne so súčasnou prezidentkou José van Dijck. Úspešnosť holandskej vedy je dlhodobo pozoruhodná a výnimočná. Profesor van Saarloos vysvetlil okolnosti tejto úspešnosti. Zároveň však vysvetlil niektoré súčasné tendencie vo vzťahu k výskumu v Holandsku, ktoré by mohli mať negatívne efekty. Profesor van Saarloos zahrnul vo svojej prednáške aj vybrané porovnanie so Slovenskom a slovenskou vedou. Po prednáške nasledovala podnetná diskusia.

Výročná večera Učenej spoločnosti Slovenska

12. decembra 2018 sa uskutočnila výročná večera Učenej spoločnosti Slovenska v priestoroch reštaurácie hotela Avance. Čestnými hosťami výročnej večere boli prof. Blanka Říhová, predsedníčka Učenej spoločnosti ČR a Českej imunologickej spoločnosti, a prof. Odile Eisenstein, prezidentka International Academy of Quantum Molecular Sciences a profesorka na Université de Montpellier. Rečníčkou večera bola akademička UČSS Silvia Pastoreková.

Vianočnú prednášku sa nepodarilo realizovať v dôsledku prerušenia komunikácie zo strany RTVS.

Činnosť Učenej spoločnosti Slovenska je dokumentovaná aktualitami a oficiálnymi dokumentmi spoločnosti na web stránke Učenej spoločnosti Slovenska www.learned.sk